

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

STAGES OF FORMING DEONTIC LOGIC

K. T. Saydazimov

Tashkent State Medical University “Social sciences, pedagogy and psychology”
associate professor of the department, Doctor of Philosophy (PhD) on philosophical
sciences

Abstract

This article looks at the historical stages of the development of the logic of norms in the 17th–18th centuries in Western Europe. It covers the period of philosophical logical views connecting evaluations with logical modes like 'good,' 'bad,' or 'indifferent,' and also analyzes their social nature. Additionally, the article examines the emergence of deontic logic as a separate field from the mid-20th century and the study of the logic of norms on a scientific basis. The article also discusses the concepts of necessity, possibility, and contingency as logical categories in modal reasoning.

Key words

Theory of norms, deontic logic, historical formation of deontic theory, propositional logic, deontic operators, modality, logical constant, utilitarianism, understanding norms.

DEONTIK MANTIG'INING SHAKLLANISH BOSQICHLARI

ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДЕОНТИЧЕСКОЙ ЛОГИКИ

K.T.Saydazimov

Toshkent davlat tibbiyot universiteti “Ijtimoiy fanlar, pedagogika va psixologiya”
kafedrasi katta o'qituvchisi, falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

<https://orcid.org/0000-0002-6161-1652>

Annotatsiya. Mazkur maqolada XVII-XVIII asrlarda G'arbiy Yevropada inson, jamiyat va tabiatga bo'lgan ilmiy munosabat shakllanishi natijasida normalar mantigining shakllanib borish tarixiy bosqichlari ko'rib chiqildi. Bu davr faylasuflar

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

baholarni “yaxshi”, “yomon” yoki “befarq” bo‘lgan moduslarga bog‘lab, ular ijtimoiy tabiatini tahlil qilingan. Bundan tashqari XX asrning o‘rtalaridan boshlab deontik mantiqning alohida yo‘nalish sifatida shakllanish va normalar mantiq‘ining ilmiy asosda o‘rganilishi masalasi tahlil etildi. Maqolada olimlarning modal mulohazalar haqidagi qarashlarida zaruriylik, noimkoniylik va tasodifiylik mantiqiy kategoriya sifatida talqini qilinishi ko‘rib chiqildi. Bu o‘z navbatida normalarning mumkin, man qilingan va befarq turlarini aniqlashda mantiqiy asos bo‘lib xizmat qildi.

Kalit so‘zlar: Normalar nazariyasi, deontik mantiq, deontik nazariya tarixiy shakllanishi, propozitsional mantiq, deontik operatorlar, modallik, mantiqiy konstanta, utilitarizm, normalarni anglash.

Аннотация. В данной статье рассматриваются исторические этапы формирования логики норм в XVII–XVIII в.в. в Западной Европе. В статье рассматривается период философских логических взглядов связи оценок с такими логическими модусами «хорошо», «плохо» или «безразлично», а также анализировано их социальная природа. Кроме того, проанализирован вопрос формирования деонтической логики как отдельного направления с середины XX века и изучения логики норм на научной основе. В статье также рассматривается, понятия необходимость, возможность и случайность как логические категории в модальных рассуждениях.

Ключевые слова: Теория норм, деонтологическая логика, историческое формирование деонтологической теории, пропозициональная логика, деонтологические операторы, модальность, логическая константа, утилитаризм, понимание норм.

Normalar nazariyasi zamonaviy mantiqning muhim tarmog‘i bo‘lib, mantiq tizimining nisbatan yangi sohasi hisoblanadi. Unda ijtimoiy jarayonlarning xususan, huquqiy, axloqiy normativ munosabatlaridan kelib chiqib umumiy xulosalar, mantiqiy-

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

deontiq qonunlar tahlil qilinadi. Bundan tashqari, normalar nazariyasi shakllanish jarayonida normalarning o'ziga xos strukturasi, normativ mulohazalar va ularni tizimli ravishda paydo bo'ladigan ziddiyatlarni yechimini topish, normativ harakatni va normativ kontekstlarni tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Biz deontik mantiq, normalar nazariyasining shakllanish jarayonlari va ularning semantik interpretatsiyalari haqidagi tadqiqodlariga e'tibor qaratar ekanmiz, ilk tadqiqotchilarning deontik mantiqning chinlik shartlariga urg'u berganini ko'rishimiz mumkin. Shuni aytish joizki, ularning izlanishlarida realizm va konseptualizm o'rtasidagi farqli tomonlar mohiyati kam o'rganilgan. Deontik mantiq bo'yicha olib borilgan tadqiqodlarda: deontik haqiqatni anglashda reallik tushunchasini kengatirish lozimligi; reallikka apelyatsiya etish yetarli emas, balki reallik bilan taqqoslab turib, mavjud voqeilikka e'tibor berish zarurligini ko'rsatib o'tilgan.

Ma'lumki, ijtimoiy qonun va qoidalar inson hayotida muhim ahamiyat kasb etar ekan, ijtimoiy jarayonlarda shaxsning normal faoliyati hamda jamiyat rivoji uchun hissasini qo'shadi. Aytish kerakki, ushbu qoidalar tizimi inson hayotiga kirib borib, ularsiz jamiyatning barqarorlashib borishini tasavvur qilib bo'lmaydi. Shunday ekan, jamiyatda axloqiy, huquqiy va boshqa aktlar o'rtasidagi munosabatlarni mantiqiy o'rgansh normalar nazariyasining shakllanishi uchun zamin yaratdi. Bu esa o'z navbatida nafaqat mantiqshunoslar, balki sotsiolog, huquqshunos, axloqshunos olimlarning diqqat markazida bo'lib kelmoqda.

XVI-XVII asrlarga kelib inson fazilatlari normalar bilan tenglashtirilishga harakatlar bo'shlangan. Bu holatni biz Frensis Bekon ilmiy ishlarida kuzatishimiz mumkin.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

U haqiqatda mavjud bo‘lgan tushunchalar (normalar) ijtimoiy baholarga bog‘liq, reallikka mos bolmasligi mumkinligini ta’kidlaydi.¹

Inson rivojlanishi – bu ichki va tashqi, boshqaruvchi va boshqarilmaydigan faktorlar asosida shaxsiy normativ tushunchalarini shakllanishi bilan bog‘liq. Ushbu shakllanish jarayoni aniq bir ijtimoiy muhit, unga ta’sir qiluvchi insonlar fikri mulohazalariga zaruriyat tug‘diradi.²

Deontik mantiq (qad. Yunon tilidan deon burch, va mantiq; normativ mantiq) normativ mulohazalarning munosabatlarini va mantiqiy strukturasini o‘rganadigan modal mantiqning bo‘limi hisoblanadi.

Deontik nazariya tarixiy shakllanishini uch asosiy bosqichga ajratish mumkin:

1. Asosiy mantiqiy tushunchalar shakllanishidan to ilk deontik mantiqning izlanishiga qadar bo‘lgan davr. (Qadimgi Yunonistondan 1951 yilgacha)

2. Ilk deontik mantiqning izlanishdan deontik tizimlar shakllanganiga qadar bo‘lgan davr. (1951-1990 y.y.)

3. Multimodal va nomonotal normalar mantig‘ining rivojlanishidan to deontik mantiqning shakllanishiga qadar bo‘lgan davr. (1990 y.-bugunga qadar).

Normalar mantig‘i o‘zining tarixiy ildizlari bilan Qadimgi Yunoniston faylasufi Arastu ijodi bilan bo‘g‘lash mumkin. Arastu falsafiy, ijtimoiy qarashlarida qoida, burch, qonun kabi kategoriyalar bilan bo‘g‘liq masalalar yoritilgan.

Arastuning fikriga ko‘ra: “Inson biron bir narsasiz yashashni tasavvur qilmasligi “zaruriy” (αναγκαιου) jarayon hisoblanadi. Masalan, nafas olish va ozuqa xayvonot olami uchun zaruriy. Insoniyat olamida ham ezgulik xukmron bo‘lishi uchun turli

¹ Saydazimov K. BAHOLASH VA NORMALAR MANTIG ‘IDA AXLOQIY QADRIYATLAR //Scientific journal of the Fergana State University. – 2023. – №. 1. – С. 43-43.

² Лисанюк Е. Н. Развитие представлений о нормах в деонтической логике // Вестник Новосибирское государственного университета. Серия Философия. Том 8 (2010).Выпуск 1. С. 148.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

zaruriy sabablar mavjudir. Masalan kasallikdan aziyat chekmaslik uchun dori-darmonlarni iste'mol qilish shart deb belgilangan (zaruriyat)."³ – deb fikr bildiradi.

Deontik nazariyaga bog'liq Arastuning falsafiy, axloqiy qarashlarini "Nikomax etikasi", "Axloqi kabir", "Metafizika" va "Evdem etikasi" asarlarida ko'rishimiz mumkin. Masalan, Arastu "Metafizika" asarida "Inson xatti-harakatlarini regulativ boshqarish uchun amaliy tafakur o'rni muhim, uning asosiy vazifasi ijtimoiy munosabatlarni bir maromda, muvozanatda ushlab turishdan iborat"⁴ – deb aytadi.

Arastu fikricha inson axloqiy faoliyati va axloqiy jasoratlari to'g'risidagi masalalar, jumladan, axloq kategoriyalarini yoritishga to'xtalib, insonning barcha faoliyatini qamrab oladigan umumiy, falsafiy, mantiqiy mushohadalarga asoslanishini eslatib o'tadi.⁵ Biz bu fikrlarga qoshilgan holda, jamiyat boshqaruvida normalarning yaratilishi va uning samaradorligi inson tafakkuri, ratsional yondashuviga korrelatsion bo'g'liq ekanligini va normalar jamiyat shakllanishida ilk ustivor faktor sifatida namoyon bo'lib, ayniqsa axloqiy tizimda aks etishini tasdiqlaymiz.

Normalarning mantiqiy xarakteristikasini bilishda, axloqda baho va normalarning o'zaro munosabati va ularning o'rnini topish kabi savollarni aniqlash zarur. Normalarda foydalaniladigan va uni asoslaydigan axloqiy mulohazalar mantiqiy qonunlarga bo'ysuadigan bilimga tayanadi. Bu esa o'z navbatida axloqiy qadriyatlarning ob'ekti va o'rganish metodlari haqida tasavvurlarni oydinlashtiradi, ularni normalar orqali tizimlashtirishga yordam beradi.⁶

³ Kuyliyev B. T. RESEARCH OF STATE AND SOCIETY CATEGORIES IN THE FIELD OF SOCIAL SCIENCES //ДИСТАНЦИОННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ДОСТИЖЕНИЯ НАУКИ. – 2020. – Т. 144..

⁴ Tulkunovich S. K. BAHOLASH VA NORMALAR MANTIG 'IDA HUQUQIY QADRIYATLAR //Философия и право. – 2023. – Т. 25. – №. 2. – С. 194-198.

⁵ Saydazimov K. T. The Role of Communicative Modal Categories in the Expression of Logical Value //TJE- Tematics journal of Education ISSN. – 2021. – С. 2249-9822.

⁶ КУЙЛИЕВ Б. Т. ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНВЕРГЕНТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПОЛИТИЧЕСКОГО МАНИПУЛИРОВАНИЯ, ИСПОЛЪЗУЕМЫХ В ИНТЕРНЕТЕ //Научный журнал. – 2021. – С. 20211783.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

Rossiyalik olimi Y.N.Lisanyuk fikriga ko'ra "Nikomax etikasi"da Arastu amaliy sillogizmlar to'g'risida bayon qilgan va xulosa chiqarishda inson ijtimoiy oqibatlarni o'ylagan holda, inson manfaati va tajribasi tarozusiga qo'yib ish ko'radi degan fikrni bildiradi.⁷

O'rta asrlar mantiqshunos olimlari Robert Xolkot, Albert Saksonskiy va Rodjer Roset aletik modal hukmlar bilan deontik modalliklar o'rtasidagi analogiyasini shartli majburiyatlarsiz amalga oshmasligini ko'rsatib o'tadi.

G.Leybnis o'zining "Tabiiy huquq nazariyasi" asarida modal mantiqning barcha qoida va tamoyillari huquqiy modalliklarga o'tkazalishini va huquqiy normalar tamoyillariga mos ravishda ishlatilishini eslatib o'tadi.

Leybnis deontik mantiqning asosiy modalliklari "majburiy, shart bo'lgan", "ta'qiqlangan", "ruxsat etilgan" va "befarq" kabi bazaviy operatorlari birinchilar qatorida kiritadi va bundan tashqari aletik va deontik modal mantiqning bir necha asosiy qonunlari va tamoyillarini kiritishga muvaffaq bo'ldi.

Leybnis buni uch bosqichda amalga oshiradi. Birinchidan, u sillogistika jarayonidan umumiy tushunchalar mantiq'i, tushunchalar algebrasi tamoyili orqali o'tkazadi. Ikkinchidan, konseptual mantiq qonunlarini modal mantiqning mulohazalari bilan birgalikda ifodalab berishga harakat qildirdi. Uchinchidan, semantik mulohazalar deontik mantiqning asosiy modalliklari "majburiy, shart bo'lgan", "ta'qiqlangan", "ruxsat etilgan" va "befarq" kabi bazaviy operatorlari aletik operatorlar "zarur", "mumkin" va "mumkin emas" kabi munosabatlari bilan mos bo'lishini ko'rsatib beradi.

A.Andersonning mantiqiy konstantalarida "sanksiya yoki "jazo" kabi operatorlardan foydalaniladi. Uning fikricha "ta'qiq" operatori harakatlarning zaruriyat bilan bajarilishi "sanksiya"ga olib kelishini ta'minlaydi.

⁷ Kuyliyev B. THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND AUTOMATION ON THE LABOR MARKET: THE LOSS OF OCCUPATIONS AND THE EVOLUTION OF NEW SKILLS //Europa Revue Journal. – 2026. – T. 6. – №. 6. – C. 320-327.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

Ingliz faylasufi I.Bentam tomonidan “Deontologiya yoki axloqshunoslik to‘g‘risida” asarida axloq nazariyasini axloq haqidagi fan deb atab, burch va to‘g‘ri harakatlar uslubi haqidagi ta’limotni belgilash uchun kiritgan. U Deontologiya tushunchasini falsafiy ta’limot sifatida ham ishlab chiqdi. Uning asosiy falsafiy qarashlari fanda utilitarizm deb nom oldi. U utilitarizm (ya’ni foydalilik)dan ko‘ra “eng katta baxt tamoyili” deb yuritishni ma’qul ko‘rgan.

Irodalar mantig‘i asoschisi I.Bentam birinchilardan biri bo‘lib perspektiv va deskriptiv mulohazalarni ajrata bilishni kirib, iroda mantig‘i – deontik mantiqning boshlang‘ich jarayonlarini ya’ni, majburiy operatorlarga nisbatan tasdiqlovchi modal operatorlarni ustunligini belgilab beradi.

E.Malli “Majburiyat asoslari: iroda mantig‘ining elementlari” asarida normalar nazariyasini deontik mantig‘ini shakllatiradi. Malli o‘z mantiqiy tizimini ochib berishda normalarda implikasiya munosabatlarini to‘liq va aniq talqin etilmasligini tushuntiradi. Malli konkret shaxsning iroda va istaklarini ajratgan holda deontik tizimning tamoyillarini shakllantiradi.

Malli Dstit-operatorlariga nisbatan quyidagi tamoyilni ishlab chiqaradi:

$$N \neg adstit: T$$

Ushbu tamoyil yordamida agentning muayyan normalarini nisbiyligini shartli ravishda bekor qilinadigan xatti-harakatlar chizig‘ini ochib berishda imkon beradi. Mallining deontik nazariyasini keyinchalik propozitsional normalar mantig‘i deb yuritiladi.

Modal mantiqning normativ kontekst mulohazalarini tadqiq etadigan bo‘limiga 1951 yil “deontik mantiq” terminini Fin olimi G. fon Vrigt tomonidan taklif etiladi. Aynan 1951 yildan deontik mantiqning tarixiy shakllanishi hamda perspektiv

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

mulohazalar va aralash normativ kontekstlarni mantiqiy tahlilining tadqiqoti boshlanadi.⁸

Shaxsning huquqiy munosabatida jamiyatning huquqiy qoidalariga amal qilishi huquqiy bahoning shakllanishi uchun asos bo'ladi. Baholashning huquqiy ko'rinishlarini o'zaro tutashtirib turuvchi chorraha markazida insonning tarbiyaviyligi asos bo'lib turadi. Albatta, insonning turli voqea-hodisa, narsa va predmetlarga munosabati, baho berishi tildagi mavjud baholovchi birliklar vositasida yuzaga chiqadi. Inson o'z hayoti, faoliyati jarayonida o'zini o'rab turgan ob'ektiv borliq bilan tinimsiz munosabatda bo'lar ekan, u predmetlar, hodisalar, turli vaziyatlarni, boshqa sub'ektlar xatti-harakatlarini, shuningdek, o'z imkoniyatlarini, harakatlari natijalarini baholab boradi. Mazkur holat sub'ektning sub'ektga bo'lgan munosabatida bahoning so'zlovchi psixikasi va ongiga ta'sir o'tkazuvchi vosita ekanligini ham ko'rsatadi.

G.fon Vrigt deontik mantiqning ikki tarixiy boshlang'ich yo'nalishini bo'g'lashga harakat qildi. Ya'ni, Leybnis va Bentam agentga bog'liq normativ mantiqiy operatorlarni ko'rsatib, mantiqiy yo'nalishlar ichida normalar mantig'ini ajratishga urindi.

Vrigt tadqiqotlarining o'ziga xos jihat shundaki, normalarni anglash, tushunish jihatlari o'rganadi. Ya'ni, har qanday normalar bilish va baholashga asoslanishini, normalarni baholash mulohazalari doirasini kengaytirishini alohida ta'kidlab o'tadi. Vrigt falsafiy normalarning predmeti bo'lgan tushunishni psixologik holat natijasi emas, balki hissiy semantik jarayonlar natijasi deb ta'riflaydi.

Vrigt deontik mantiqning tegishli minima, standart va klassik absolyut tizimlarini kengaytirish maqsadida propozitsional mantiqning aksioma va qoidalaridan foydalanadi. Ushbu tizimlar yordamida deontik nazariyasini sitaksik xususiyatlarini perspektiv mulohazalarni aletik tizimlar ichida analogiyasini ishlab chiqarishga harakat

⁸ А.И.Мигунова, И.Б.Микиртумова, Б.И.Федорова. Логика.2013.Проспект. 332 С.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

qildi. Ushbu tizimlardagi deontik hususiyati shundaki, “shart”, va “ruxsat” operatorlarning quyidagi:

$$p \rightarrow Op, P\vee p, Oq\wedge p, q$$

Ifoda o‘rniga:

$$O(p \rightarrow q), P(q\vee p), Oq\wedge Op$$

Kabi formula absolyut tizimning formulasiga aylanadi. Bunda propozitsional mantiq bazasida shakllangan normalar nazariyasi Vrigt nazariyasi deb nom oladi. Bu esa Vrigt uchun didaktik normativ tushunchalarni ishlab chiqishga turtki bo‘ldi. Bunda majburiylik va ruxsatlilik shartli holat yoki xatti-harakat orqali ifodalandi. Umuman olganda F.Vrigt tomonidan A.Prayor paradoksi va R.Chizxolm paradoksiga javobi sifatida nisbiy deontik mantiq yoki normalar nazariyasinnng shakllanishiga olib keldi.

Keyinchalik 1950-1960 yillarda normalar nazariyasiga N.Resher, Ye.Stenius, Ye.Lemmon, A.Prayor, R.Chizxolm, Ya.Volenskiy, K.Kastenada, U.Kuayn kabi mantiqshunoslarning katta qiziqishi uyg‘onadi. Ular oldida turgan dolzarb masala shundan iborat ediki, ular deontik operatorlarning hususiyatlarni tadqiq qilib, olingan tizimlardaga semantik asoslarini ko‘rib chiqishga urindilar. Buning natijasida absolyut normativ tushunchalarda formal hususiyatlarining simantikasi paradoks holatlari keltirib chiqdi.

1973 yillarda A.Ivin tomonidan Vrigt tizimiga yaqin normalar nazariyasini tashkil qiluvchi absolyut va mutloq deontik tizimlarni shakllantirdi. Anderson deontik modalliklariga izoh berib, o‘zining multimodal normalar nazariyasini taklif etdi. O‘tgan asrning 60-70 yillarida “semantik burulish” tufayli ko‘pgina normalar nazariyasi bilan shug‘ullanuvchi mantiqshunoslar deontik opereratorlarning sintaktik hususiyatlarini ochib berdilar. S.Denilson va B.Xansson afzalliklar tamoyili asosida nisbiy deontik mantiq shakllantirishini taklif etdilar.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

1971 y. Ya.Xintikka epistemik normalar nazariyasida epistemik modalliklardan foydalanishni taklif etadi. Bunda “qabul qilmoqlik”, (“shubxasizlik, aniq ishonch”, “sodda ishonchlilik”), “shubxa”, “bilmoq” kabi modal operatorlaridan foydalanadi. Bunda ularning normativ mulohazalarning obyektiv xarakteristikasini ifodalab berishga urindi.

1978 y. V.N.Kostyuk absolyut deontik hisobning ehtimollik normalarni variatini taklif etadi. Bunda I.Kant, Kripke va Xintikki g‘oyalarini birlashtirib, “majburiylik va tamoyillar” g‘oyasi bilan aletik modalliklarni aks ettiruvchi qonun- qoidalarni ifodalab beradi. Bundan tashqari deontik propozitsional tizim uchun analitik jadvalni va deontik nazariyada qo‘llaniladigan predikatlarni shakllantiradi.

Hozirgi kunda normalar nazariyasi amaliy masalalarga qaratilgan bo‘lib, bunda Ye.N.Lisanyuk normativ kodeks va maxsus normativ tushunchalarni ifodalab berdi. Anderson-kagner klassik normalar nazariyasining tizimlari hozirgi kunda aletik-deontik, temporal-deontik va pragma-deontik mantiqning shakllanishiga olib keldi. Bundan tashqari multiagent deontik mantiq, harakatlar deontik mantig‘i, ba’zi monotonlikni chegaralash deontik mantig‘i va o‘yinlardagi deontiq mantiq yo‘nalishlarini shakllantirib borishiga turtki berdi. G.Prakken va J.Pollok tomonidan normativ kontekstlarda argumentatsiyaning modellashtirilishi va tahlilning formal metodikalari ishlab chiqilmoqda.

Sunniy intellekt yo‘nalishi doirasida ham turli dasturlari shakllanib kelmoqda. Bu esa multimodal, deontik nazariyalarining amaliy maqsadlarda qo‘llanilishi yordamida axloqiy ayniqsa, huquqiy normalar bazasida to‘g‘ri qaror qabul qilishni ta’minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Saydazimov K. BAHOLASH VA NORMALAR MANTIG ‘IDA AXLOQIY QADRIYATLAR //Scientific journal of the Fergana State University. – 2023. – №. 1. – C. 43-43.

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

2. Лисанюк Е. Н. Развитие представлений о нормах в деонтической логике // Вестник Новосибирское государственного университета. Серия Философия. Том 8 (2010).Выпуск 1. С. 148.
3. Kuyliyev B. T. RESEARCH OF STATE AND SOCIETY CATEGORIES IN THE FIELD OF SOCIAL SCIENCES //ДИСТАНЦИОННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ДОСТИЖЕНИЯ НАУКИ. – 2020. – Т. 144.
4. Tulkunovich S. K. BAHOLASH VA NORMALAR MANTIG ‘IDA HUQUQIY QADRIYATLAR //Философия и право. – 2023. – Т. 25. – №. 2. – С. 194-198.
5. Saydazimov K. T. The Role of Communicative Modal Categories in the Expression of Logical Value //TJE-Tematics journal of Education ISSN. – 2021. – С. 2249-9822.
6. КУЙЛИЕВ Б. Т. ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНВЕРГЕНТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПОЛИТИЧЕСКОГО МАНИПУЛИРОВАНИЯ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ В ИНТЕРНЕТЕ //Научный журнал. – 2021. – С. 20211783.
7. Kuyliyev B. THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND AUTOMATION ON THE LABOR MARKET: THE LOSS OF OCCUPATIONS AND THE EVOLUTION OF NEW SKILLS //Europa Revue Journal. – 2026. – Т. 6. – №. 6. – С. 320-327.

